

Patrimoni agrícola de la Plana de Vic. Feines i eines de pagès

Jacint Torrents i Buxó

Grup de recerca Món rural: evolució i factors de canvi. Universitat de Vic

El grup de recerca *Món rural: evolució i factors de canvi* de la Universitat de Vic es va constituir l'any 1998 amb la finalitat de contribuir al coneixement del món rural català a l'època contemporània des d'una perspectiva multidisciplinària. L'objectiu principal del grup és el d'analitzar els processos de canvi i d'adaptació del món rural a l'economia i a la societat modernes, marcades per la integració econòmica i la penetració del món urbà. En aquest marc, d'ençà de l'any 2000, la secció de patrimoni etnològic del grup ha fet quatre projectes de recerca documentació per encàrrec de l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya, del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.¹

Els projectes han consistit en la realització en tres fases de l'inventari i documentació de les col·leccions de guarniments, de cistells i d'eines agrícoles del mas Colomer de Taradell (Osona), junt amb l'inventari i la documentació d'eines agrícoles del mas Soler de Santa Eulàlia de Riuprimer

(Osona), en una quarta. El grup s'ha proposat l'estudi de les col·leccions a partir de dos objectius principals: d'una banda, donar context a les col·leccions de tecnologia agrícola en el marc de l'evolució de les tècniques de producció agropecuària a la Plana de Vic, i de l'altra, establir les bases que permetin engegar projectes de museïtzació i difusió de les col·leccions de tecnologia agrícola estudiades.

Encara que el manteniment dels objectes de les col·leccions inventariades no fos contemplat en cap dels quatre projectes, ja que en un principi ja es va acordar que l'assumien les famílies propietàries, s'ha vetllat per la conservació més adequada de les peces, buscant l'assessorament de diferents especialistes a fi d'anar establint protocols de restauració i de conservació adequats a aquest tipus de patrimoni material. Els inventaris s'han fet seguint la metodologia proposada per l'IPEC a fi d'incloure les peces de les col·leccions en l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya. Les recerques han donat com a resultat el coneixement exhaus-

tiu de més d'un miler d'objectes relacionats directament amb les activitats agrícoles i ramaderes de la comarca, la possibilitat d'establir contacte directe amb informants que en coneixen l'ús i les funcions, ja com a usuaris o com a constructors, i han reforçat el nostre interès per continuar la recerca amb la finalitat de donar context històric i social als objectes d'ús agrícola i ramader.⁽²⁾

Aprofitant el bagatge adquirit en les fases d'inventari es va planificar el projecte de recerca anàlisi "Feines i eines de pagès, la tecnologia agrícola a la Plana de Vic al segle xx" a fi de donar context a les col·leccions estudiades i conèixer els canvis que han experimentat les activitats i els utilatges dels pagesos de la Plana de Vic al llarg del segle xx, un segle en què s'han produït importants canvis en els procediments agrícoles, tant pel que fa referència a la introducció de noves eines i conreus com en la concepció mateixa de les bases de l'agricultura. En el projecte, amb la denominació genèrica de *feines de pagès*, s'aborden el conjunt de pràctiques que els agricultors creuen necessàries per mantenir i incrementar la producció de les terres de conreu, de la cria del bestiar i del manteniment mateix dels mitjans de producció, com són els camps de conreu, les varietats de llavors i d'animals, així com les eines i les instal·lacions necessàries per fer-los produir. Aquest conjunt d'activitats, enteses cadascuna d'elles com una feina, constitueixen en conjunt el que anomenem la feina de pagès, un

conjunt de feines a fer que a l'igual que els altres oficis, significa la *realització d'un treball que hom fa per obligació, en què hom s'ocupa, amb què hom es guanya la vida.*⁽³⁾

A la Plana de Vic, igual que en la major part de les contrades agrícoles, *fer de pagès* comporta dominar determinats coneixements biològics, tècnics i ambientals per aplicar-los en la realització d'un conjunt de feines, la majoria de caràcter estacional, adaptades a acomplir les necessitats biològiques bàsiques per al bon manteniment dels conreus i del bestiar durant l'any agrícola. Feines enteses com a manipulacions intencionades del medi, com a processos tècnics que es poden segmentar en diverses cadenes operatòries, que en conjunt estan orientades a la producció agrícola i pecuària. Feines adaptades als elements naturals, socials i culturals propis dels paisatges agrícoles on es desenvolupen i que representen un ampli conjunt de procediments que inclouen també el manteniment i la renovació de les infraestructures bàsiques adreçades a la conservació dels recursos productius de les explotacions i el manteniment de les famílies. *L'ofici/feina de pagès*, que ha estat i és exercit

per diverses classes socials d'agricultors, propietaris, masovers, arrendataris i jornalers, consisteix a gestionar els elements productius del medi de manera que les terres, el bestiar, els boscos i els erms rendeixin el màxim de fruits, aplicant tècniques adequades en els moments propicis, seguint els cicles estacionals, les rotacions de conreus i les fases biològiques de la cria del bestiar. La gestió eficaç d'aquests elements comporta saber combinar de forma convenient una àmplia tipologia de sabers sobre l'entorn de la zona on s'habita, sabers que entre altres comprenen el coneixement sobre la composició dels sòls i les necessitats tècniques per al seu conreu, en estreta relació amb la climatologia i les necessitats bàsiques que requereixen les plantes i els animals per al bon funcionament del seu cycle vital. El desenvolupament al llarg dels anys d'activitats agrícoles i ramaderes en un territori dóna una fisonomia pròpia al paisatge de cada zona, canviant segons les circumstàncies de cada època, amb modificacions més accelerades o més progressives que van modelant les formes de l'hàbitat dels grups humans, enregistrant bona part de la memòria cultural d'un poble i donant una identitat als

La feina de mesurar i ensacar el gra. Imatge de principis del segle xx que reflecteix el procediment de mesurar i d'ensacar el gra, com a darrera operació de la feina del batre, que culminava les feines del cycle de collita dels cereals. Als fons es veu el perfil d'unes serres i en un primer pla dos homes van ensacant el gra de la pila producte de la batuda a pota feta durant el dia. Prop de les oques que mengen gra escampat per l'era, l'home de l'esquerra va omplint amb la senalla la mesura de mitja quartera ben curulla de gra, mentre l'altre espera amb el sac badat que aquest hi aboqui el gra de la mesura. Dues mesures omplien un sac amb uns 55,5 kg de blat, equivalència en pes de la quartera de la Plana de Vic. En un segon pla, apareixen entre els dos pallers el bover amb el parell de bous junyits de tos a la carreta d'escala preparada amb llargues barres per a transportar les garbes des de les garberes del camp fins a l'era de batre, amb un nen assegut a la tablilla de la carreta i un altre cavalcant una burriqueta. Font: Fons Colomer.

1. Any 2000. *Inventari i documentació de la col·lecció de guarniments d'animals de peu rodó del mas Colomer de Taradell (Osona)*, per encàrrec de l'IPEC dins els projectes de recerca documentació.

Any 2001. *Inventari i documentació de la col·lecció de cistells del mas Colomer de Taradell (Osona)*, per encàrrec de l'IPEC dins els projectes de recerca documentació.

Any 2003. *Inventari i documentació de la col·lecció d'eines agrícoles del mas Colomer de Taradell (Osona)*, per encàrrec de l'ACOM de l'AGAUR., i inclòs dins de l'IPEC.

Any 2005. *Inventari i documentació d'eines agrícoles del mas Soler de Santa Eulàlia de Riuprimer (Osona)*, per encàrrec de l'IPEC dins el projecte de recerca anàlisi (2004-2005) *Feines i eines de pagès, evolució de la tecnologia agrícola a la Plana de Vic (segle xx)*.

2. Relació de les publicacions realitzades sobre les recerques:

TORRENTS, J. i HOMES, A. "Els guarniments d'animals de peu rodó del mas Colomer de Taradell". *Revista d'Etnologia de Catalunya*, núm. 18, abril 2001.

TORRENTS, J. i HOMES, A. "La col·lecció de cistells del mas Colomer de Taradell". *Revista d'Etnologia de Catalunya*, núm. 20, juny 2002.

TORRENTS, J. i PONCE, S. "El CESO fa vint anys". *Revista d'Etnologia de Catalunya*, núm. 24, juny 2004.

3. *Diccionari de la Llengua Catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1995, p. 347-348.

Batuda a pota a l'era del Soler. 15 de setembre de 2005. Restituïció tècnica reproduint la batuda de dues garberes de forment (d'unes vint-i-cinc garbes cadascuna) amb la mula del Soler, dins de l'experiència escolar Hem sembrat un camp de blat i A pas de traginer, feta el curs 2004-2005 amb el CEIP El Roure Gros de Santa Eulàlia de Riuprimer. En Josep i en Sebastià, pagesos de tota la vida, tots dos amb gorra al cap, observen com un alumne de l'escola aprèn a fer d'eugasser, o sigui, a fer voltar l'animal per sobre de la batuda fins a tenir la palla ben feta. Posteriorment els nens varen treure la palla de la batuda i varen fer un palleret; mentrestant es va escombrar l'era, es va apilar el gra, es va ventar amb forques i pales, es va garbellar, i finalment es va mesurar, ensacar i pesar. La producció resultant fou un sac i mig de gra, uns setanta-cinc kg de forment, que al mes de març del 2006 es varen portar al Molí de la Calveria. Es va netejar el gra amb garbells, es va moldre amb el molí hidràulic, es va passar pel sedàs fariner i es va pastar pa, per coure'l més tard al forn de l'escola. Fotografia: Lluís Salvans, del SAV. Font: Fons grup de recerca.

seus pobladors. La lectura geogràfica, arqueològica i antropològica d'un paisatge ens dona indicis per reconèixer les activitats econòmiques i la tecnologia utilitzades per les comunitats que l'han poblat, restes que permeten entendre com l'han anat transformant i veure quins canvis ha experimentat en el transcurs del temps, és a dir, com una comunitat l'ha afaïçonat donant-li una empremta particular, unes característiques singulars, sovint associades a un sentiment d'identitat. Així doncs, podem dir que la feina dels pagesos és la que transforma amb les seves tècniques de manera més extensiva la majoria dels paisatges rurals, ja que són persones que viuen en contacte directe amb els elements naturals del medi i el seu ofici consisteix a adaptar-s'hi per aprofitar-ne els recursos.

El projecte de recerca anàlisi sobre les feines i les eines de pagès s'inscriu dins un procés d'investigació que ha de permetre ubicar correctament els processos d'evolució tecnològica i social en el món rural per utilitzar-los en l'estudi de l'agricultura de la Plana de Vic, contribuint a enfocar els canvis i adaptacions tecnico-socials des d'una perspectiva dinàmica,

de canvi tècnic i cultural, considerant els períodes de canvi sobtat i les permanències. La metodologia bàsica de l'estudi ha estat el treball de camp etnogràfic, basat en l'observació participant, les entrevistes i les fonts documentals.

Referent a les *fonts orals*, les persones que han viscut els canvis de tecnologia agrícola des de principis del segle xx a la Plana de Vic són cada vegada menys nombroses i en ràpid procés de desaparició. Les hem anat localitzant bàsicament en entorns relacionats amb l'ofici de pagès i els oficis menestrals, i les considerem elements bàsics a l'hora d'aportarnos coneixements sobre les tipologies i les denominacions, així com sobre les tècniques de construcció i de maneig dels diversos utilitats. S'ha entrevistat preferentment persones amb experiència a fer de pagès o en oficis relacionats amb aquesta activitat. La majoria són persones d'edat avançada, algunes d'elles ja desaparegudes actualment, majoritàriament homes que han volgut recordar de la forma tan objectiva i tan poc nostàlgica com sigui possible aspectes de l'evolució tecnològica que han experimentat durant les seves vides. Des del

punt de vista territorial les persones entrevistades procedeixen de cases de pagès de la zona central i de la perifèria de la Plana de Vic; la majoria actualment estan jubilats i viuen en zones urbanes de la comarca.

El propi procés de recerca ens ha portat a construir una xarxa comunicativa entre pagesos i menestrals coneixedors de l'ofici, que es va ampliant a mesura que uns ens donen referències d'altres possibles bons informants. La majoria són persones que pertanyen a associacions de Tonis de la comarca, a grups d'aficionats al col·leccionisme d'eines antigues, i especialment, a grups promotors de la recreació col·lectiva de feines agrícoles avui ja desaparegudes, pensades com a atractiu per al turisme cultural i fetes amb cert sentiment nostàlgic del passat, activitats on solen confluïr els interessos dels diversos col·lectius. Aquestes restitucions són interessants perquè permeten l'observació directa de tècniques de treball avui ja en desús, feines fetes per persones que encara conserven el *gest tècnic*, l'habilitat manual que varen aprendre de joves i que malgrat el pas dels anys encara recorden, reproduint-la amb facilitat i bus-

cant l'òptima eficàcia de les eines a l'hora de fer cadascuna de les feines. Aquestes són ja habilitats manuals molt allunyades per a les noves generacions, però amb la particularitat que mitjançant l'enregistrament de les fonts orals, de filmacions de restitucions històriques i la possibilitat de l'aprenentatge actual de tècniques ja desaparegudes, encara es puguin preservar a fi de poder recuperar aquestes parcel·les del saber popular dels pagesos.

Pel que fa referència a les *fonts escrites* consultades per documentar les feines i les eines, se n'han utilitzat de tres tipus diferents. D'una part les fonts generals en forma d'obres editades, generalment fetes per historiadors i geògrafs, que aporten continguts de temàtica general sobre la història de l'agricultura i de la societat dels segles XIX i XX a Catalunya, especialment els que fan referència a la Plana de Vic. D'una altra part les fonts més específiques, obres editades generalment realitzades per agrònoms, veterinaris o altres persones amb carrera de la comarca, articles de revistes i fullets especialitzats en temes d'agricultura, de ramaderia o del món dels oficis, relacionats directament amb la Plana de Vic. I per últim, escrits que recullen informacions extretes de fonts orals recollides per investigadors en les seves recerques etnogràfiques, o sovint també pels mateixos autors, pagesos o menestrals de professió que les han recollit en forma de memòries per preservar les seves vivències i els seus coneixements sobre aquests temes. Les fonts han estat

utilitzades de forma alternada i seguint els objectius de la recerca, donant prioritat a les que presenten característiques més il·lustratives sobre els temes estudiats i les que aporten informacions més inèdites.

Cal fer un esment especial de les *fonts gràfiques*, especialment de les fotografies, antigues o actuals, que hem anat obtenint de fons particulars o públics, o bé hem fet nosaltres mateixos. Aquesta tipologia d'imatges, sovint utilitzades només com a elements secundaris i il·lustratius del discurs escrit, poc documentades i amb funció ornamental, pensem que en el nostre estudi han estat d'una gran importància, ja que la documentació i l'explicació detallada de cada fotografia ens ofereix infinitat de detalls importants per entendre les feines i les eines de pagès en el context històric de canvi on s'han produït, a partir d'imatges que permeten una lectura més objectiva i especialitzada dels fets que hi apareixen. Les fotografies on apareixen feines i eines de pagès no són gaire nombroses si ho comparem amb el conjunt que suposen les imatges que fan referència a temes familiars o socials, sobretot en algunes feines determinades en què són gairebé inexistents. Pensem que cal atribuir aquesta manca al fet que per les famílies pageses moltes feines i eines d'ús quotidià eren de poca rellevància, no se'ls donava importància ja que significaven escenes de treball i cansament, i es preferien les fotografies de família o de persones per sobre de les d'animals, eines i feines.

La dinàmica establerta pel grup durant el període de recerca ens ha portat a implicar-nos en la promoció d'activitats que ens han permès establir nous contactes amb altres col·lectius, així com en la difusió de la recerca, assajant les primeres interpretacions dels conjunts patrimonials. Conscients de la necessitat de donar un ús social a les nostres investigacions, des del grup de recerca s'ha intentat combinar de forma paral·lela l'estudi i la documentació de les col·leccions amb la corresponent difusió de la recerca. Hem publicat tres articles a la *Revista d'Etnologia de Catalunya* i un a la revista *Ausa*, de Vic, on s'exposen els primers resultats de les recerques, i en aquesta línia s'han iniciat un seguit d'accions per donar a conèixer el patrimoni etnològic del mas Colomer. Els fruits de la recerca "Les col·leccions de guarniments i d'eines agrícoles" s'han materialitzat en el disseny i realització de diverses activitats de difusió, entre les quals cal destacar en primer lloc l'exposició *Guarniments d'animals de peu rodó: cavalls, muls i ases*, que es va fer al Museu de l'Art de la Pell (MAP) de Vic durant els mesos de març i abril en el marc del Mercat del Ram de l'any 2002, promoguda pel mateix MAP, les Col·leccions del mas Colomer i el grup de recerca Món Rural de la Universitat de Vic. L'exposició constava de sis plafons explicatius sobre el treball animal i la mostra de prop de cinquanta guarniments, així com altres peces relacionades amb els animals de peu rodó, exposades amb les corresponents cartelles explicatives. Es va inaugurar

amb una presentació de la recerca a càrrec del coordinador i la documentalista del grup, i de forma paral·lela es varen fer sessions de visita i treball en el taller de baster, oberts a tothom i a càrrec d'un baster d'ofici. El balanç de públic assistent va ser positiu i el museu va declarar "peça del mes" un antic bridó de cavall pertanyent a la col·lecció.

Hem col·laborat també en el disseny i realització de tres camps de treball per a joves amb el títol de *Les eines de pagès i el seu ús, un patrimoni a recuperar*. Tallers de baster i carreter fets les segones quinzenes d'agost dels anys 2003, 2004 i 2005 a Taradell, a les col·leccions de l'Alzinar de la Roca i del mas Colomer. La iniciativa ha estat promoguda per tres entitats de Taradell que són la Comissió de Festes de Sant Antoni Abat de Taradell, l'Aula de natura Les Àmfores, les Col·leccions del mas Colomer i el grup de recerca Món Rural. L'objectiu del camp de treball és el d'acostar els joves al patrimoni etnològic agrícola i als oficis relacionats amb la seva producció. En els tallers s'han restaurat eines agrícoles, carros i guarniments de les col·leccions estudiades.

La conferència *L'evolució de la maquinària agrícola i les col·leccions del mas Colomer de Taradell* es va pronunciar el mes de febrer de l'any 2004 al Centre Cultural Europeu de la Natura de Viladrau en el marc del XXXVII Memorial Josep Pratdesaba i Portabella, en el marc d'aquesta edició dedicat a la faceta de la seva recerca en temes d'agricultura. En el mateix espai es van exposar els plafons

de les exposicions esmentades anteriorment.

Ha estat molt interessant, així mateix, la dinàmica que s'ha establert durant el curs 2004-2005 entre els mestres i els alumnes de l'escola de Santa Eulàlia de Riuprimer, el CEIP El Roure Gros, els informants i l'equip de recerca que ha estat inventariant les eines del mas El Soler. El treball de camp en les sessions d'inventari d'eines s'ha coordinat amb experiències didàctiques en l'àrea de coneixement del medi. *Hem sembrat un camp de blat* i *A pas de traginer* han estat dues experiències fetes durant el curs 2004-2005, amb interessos trobats entre el professor i els estudiants de l'assignatura de les Ciències Socials i la seva Didàctica de la Facultat d'Educació de la Universitat de Vic curs 2004-2005, els alumnes dels cicles mitjà i superior d'educació primària i els seus mestres, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Santa Eulàlia de Riuprimer i de l'associació Colla del Segar i el Batre, pagesos i menestrals que han fet informants en les tasques de l'inventari. En el transcurs d'aquestes activitats han estat nombrosos els moments educatius com a objectiu principal de les propostes, però han estat molt interessants els moments d'interacció directa entre els nens, la gent gran i l'equip, que ens han permès descobrir uns nous canals que faciliten les relacions intergeneracionals en el context d'una comunitat. Les experiències han estat sintetitzades en una comunicació i una filmació que es van presentar a les Jornades de Didàc-

tica de les Mesures l'any 2005 a Girona. Pensem que aquestes són activitats, que tot i que alenteixen les tasques de recerca, aporten una nova perspectiva i contribueixen a la socialització de les investigacions en curs.

Actualment (2006) estem coordinant el projecte de recerca documentació concedit per l'IPEC a la Comissió de Festes de Sant Antoni Abat de Taradell "Inventari i documentació de dues col·leccions de patrimoni material de Taradell: carros i eines de pagès de l'Alzinar de la Roca, i eines de carreter del taller de Can Marxant" que anirà ampliant el nostre coneixement en aquest camp.

Una de les finalitats de la recerca va encaminada a aconseguir donar viabilitat a un projecte per fer possible la creació de l'Ecomuseu del Blat al mas Colomer de Taradell.⁽⁴⁾ Segons el nostre punt de vista, el futur museu s'hauria d'inscriure dins la tipologia de museus a l'aire lliure o ecomuseus que es basen en la conservació del patrimoni i en la relació de l'home amb el seu entorn. Son museus de síntesi, és a dir interdisciplinaris, entre les ciències humanes i les ciències naturals. Per bé que el model francès teoritzat per George Henri Rivière⁽⁵⁾ hagi tingut aproximacions molt diverses, unes de més afortunades que altres, pensem que moltes de les propostes del museòleg francès són vigents i encaixen plenament amb la filosofia que hauria de regir el futur museu. Entenem que l'àmbit del museu inclouria les diverses sales on s'apleguen els elements mate-

Fent un paller a l'era del mas Colomer. 10 d'agost de 2006. Restitució de la tècnica de fer pallers a càrrec de pal·leraires experimentats promoguda per la família del mas. Es va utilitzar palla d'ordi embalada en bales rodones i es va comptar amb l'ajuda de dos tractors per facilitar la feina de pujar la palla al paller, que d'altra forma, s'hauria d'haver fet amb l'escala i a cop de forques de tres pollegons.
Font: Fons grup de recerca.

rials però també altres dependències de la mateixa explotació agrària, els camps de conreu, i altres conjunts satèl·lits com la col·lecció de Museu del Pa (Tona), els carros i les eines de pagès conservades a l'Alzinar de la Roca (Taradell), els molins fariners rehabilitats de la Calveria (Calldetenes) i de la Llavina (Centelles), els jaciments arqueològics de l'Esquerda (Roda de Ter) i del Camp de les Lloses (Tona), així com altres elements susceptibles d'interpretar el territori osonenc a partir del centre d'interès del conreu del blat i les feines de pagès. Des del punt de vista de la gestió creiem que hauria de ser un museu supramunicipal perquè per bé que estigui en terme de Taradell, està molt proper al nucli urbà de Tona i a altres equipaments de la comarca que podrien fer d'antenes de l'Ecomuseu del Blat. Si entenem el futur museu com un equipament comarcal també cal situar-lo en l'àmbit dels museus de ciència i tècnica que es despleguen per bona part del territori català. Volem destacar la vàlua del fons patrimonial del mas Colomer,⁽⁶⁾ així com la importància de la tasca de documentació i conservació que s'ha portat a terme al llarg dels darrers anys i l'interès i sensibilitat que mostra la família per la conservació de les peces i la difusió del conjunt museístic.

4. TORRENTS, Jacint. "L'ecomuseu del blat: un vell somni d'en Joan del Colomer". *Ausa*, XXI, 153. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 2004, p. 429-443.

5. Vegeu l'article: HUBERT, F. "Los ecomuseos de Francia: contradicciones y extravíos". *Museum*, núm. 148. París: Unesco, 1985, p. 186-190.

6. A fi de mostrar la vàlua del patrimoni etnològic aplegat a les col·leccions del mas Colomer, us fem una relació somera d'algunes de les peces que contenen.

Les sales de *Selles i guarniments* es troben situades a la planta baixa de la casa –a les antigues corts dels bous i les eugues– i contenen la col·lecció de guarniments de bestiar de peu rodó, fotografies i gràfics explicatius. S'hi exposen els objectes següents: 48 cabeçons, 32 collars, 12 bastets, 8 retranques, 4 regnes, 8 jocs de tirants, 4 albardes, 2 bastos, 8 selles, 4 selles de núvia, 5 sotagoles, 16 collars de picarols, 3 mosquiteres, 2 coixins de llaurar, 5 cingles, 12 brides, 7 esmorralles, 3 guardapols, 4 pitrals, 2 morrions, 2 rabastes d'albarda, 3 ventreres, 2 sofres i 29 altres objectes diversos relacionats amb els animals de peu rodó, que sumen en total 241 peces.

La sala dels *Cistells*, situada també en una dependència de l'antic graner, consta de gairebé tres-centes peces que formen un ampli mostrari de les tècniques de cistelleria adaptades a les funcions més diverses. La col·lecció conté peces pròpies de la comarca d'Osona, principalment de cistelleria d'ús agrícola i ramader. Estan fetes amb els materials constructius propis de la zona, el vímet (pelat o sense pelar) i la canya, utilitzant les tècniques més usuals. Completen el conjunt algunes miniatures i peces procedents de llocs de la península Ibèrica o d'altres països del món. En la sala dels cistells, entre les peces destinades a l'ús agrícola podem destacar: els cistellons de fer (semar) patates, blat de moro o

mongetes, el cistell de collir patates, la cistella d'anar a collir herba per als conills, el cove de la palla, la verdulera o el cistell dels maduixots. Entre les peces d'ús ramader hi trobem: la cistella llarga o vigatana per portar els ous, la conillera per portar els conills a mercat, el cistell per fer creure el porc, la pollera per salvar la lloca i els polls dels atacs de l'esperver, la matonera per anar a vendre els matons, el rusc per a les abelles, així com diversitat de gàbies o nius destinats a l'aviram. N'hi ha d'altres que són adequats per a la recol·lecció de productes silvestres, com el canastró, l'anguilera i el bartrol per pescar, la cargolera per posar a dejunar els cargols i el cistell per anar a bolets, o bé els utilitzats en oficis com l'enterradora dels carboners i el cistell de pouaire dels constructors de pous. Finalment, en trobem uns altres d'ús més domèstic, com el cistell d'oferir, l'escalfallits, la xafardera, la xuflera, les carrutxes o diferents tipus de maletes.

De les sales que contenen les eines agrícoles cal destacar la d'*El Museu del Blat*, situada a l'antic graner, la qual presenta diferents eines exposades per l'ordre cronològic del cicle de conreu del blat a la comarca d'Osona, així com un diorama on es representa una escena de batuda a pota a l'era del mas. És la més coneguda i la que ha tingut més difusió. La sala dels *Carros*, situada en una dependència a la planta baixa, guarda carruatges diversos consistents en un carro de vela, un carro de trabuc, un carro d'escala, una mallorquina i un "xarret". Alguns d'aquests vehicles encara s'utilitzen en els passants de les festes de Sant Antoni de Taradell i de Tona. La sala d'*Eines agrícoles de tracció animal* aplega diverses arades i relles, una màquina de plantar patates, una màquina d'arrencar patates, una dalladora, alguns trulls i rascles, així com un diorama representant una llaurada amb els bous.

Les recerques iniciades en el patrimoni etnològic del mas Colomer de Taradell s'han anat ampliant amb la intenció d'abastar el territori de la Plana de Vic i han anat diversificant la recerca de fonts. Com a resultats de les principals línies que la recerca sobres les feines i les eines de pagès ha representat cal destacar els següents: a) Els inventaris d'eines agrícoles fets proporcionen un ric diàleg amb les fonts orals que ens informen sobre les feines a què eren destinades i que sovint encara conserven la gestualitat tècnica de la feina i la poden reproduir. La cultura material pren el seu vertader valor i no es pot entendre separada de la cultura immaterial que representen els sabers relacionats amb els oficis, obrint un ampli camp de recerca en l'àmbit les restitucions històriques de les feines agrícoles desaparegudes, així com dels oficis menestrals productors de les eines utilitzades. b) Els fons de memòria oral que suposen les entrevistes fetes ens fan adonar de la importància del patrimoni oral que està desapareixent i que cal enregistrar. La riquesa del contacte humà amb els informants impregna l'observador d'elements del món que ha d'observar i el porta a practicar l'observació participant. c) Els fons de fotografia històrica ens han obert una important font d'informació amb interessants aportacions a la comprensió de les feines agrícoles i ramaderes. L'ampliació i la millora en la gestió dels fons d'imatges aporten un ampli camp de recerca encara per trepitjar. d) Les fonts escrites i gràfiques completen les

línies de recerca obertes fins ara. Aquestes fonts, força nombroses per al nostre àmbit territorial, han estat molt aclaridores i complementàries de les altres fonts utilitzades.

Per tant, el camp que s'ha de recórrer és ampli, tenint en consideració que tots aquests àmbits estan dirigits amb els plantejaments d'una etnologia activa, que proposa com a finalitat de la recerca la de preservar la memòria de la comunitat i de posar-la en valor.

7. En Joan Lleopart i Prat (Taradell, 1923-1999), que es definia a si mateix com un pagès enamorat del seu treball, a principis de la dècada de 1970 i com un etnògraf amateur va iniciar la interessant tasca de salvaguardar i recuperar patrimoni rural de la Plana de Vic. La progressiva mecanització del treball del camp, en pocs anys va anar desplaçant moltes eines i objectes quotidians a la vegada que les dependències de la masia van anar canviant de funció. L'any 1971, després de la mort de la mare, en Joan va començar a endreçar els vells graners situats a les golfes de la casa que ja havien entrat en desús, ja que el gra resultant de la collita s'emmagatzemava en un cobert de la planta baixa; en aquest ampli espai va començar a exposar eines relacionades amb la vida rural que ja havien perdut la seva funció. Les primeres eines les va aplegar de la mateixa explotació agrícola familiar, i va crear una primera col·lecció composta per la majoria de l'utillatge més usual propi d'un mas de característiques semblants a les del Colomer. D'aquesta manera va iniciar la primera col·lecció, més endavant coneguda com el Museu del Blat i també la col·lecció de cistells, aplec de prop de tres-centes peces de cistelleria de formes i funcions diverses de les quals bona part es poden qualificar com a representatives de la cistelle-

ria popular de la Catalunya central. La seva afecció per les eines i els oficis en vies de desaparició va ser cada vegada més coneguda en l'entorn pagès i va començar a recollir eines d'explotacions veïnes, d'aficionats i d'antiquaris. La passió que demostrava a recollir la tecnologia agrícola que desapareixia va propiciar que es formés una xarxa de coneixuts que li proporcionaven objectes i informacions complementàries sobre el seu ús. Normalment es relacionava amb un entorn social format per pagesos i menestrals que havien conegut grans canvis en els seus oficis, que volien reviure'ls a través de la recuperació de les festes de Sant Antoni Abat, l'organització de recreacions d'oficis o feines ja desaparegudes i de la recuperació de varietats d'animals i de vegetals autòctones. Així es va anar formant una colla de pagesos grans entre els quals hi havia inquietud per transmetre a les noves generacions coneixements d'un món rural que ells havien vist desaparèixer i que com a afecció feien reviure a través del record. Progressivament va continuar diverses col·leccions d'utillatge agrícola i d'ús quotidià a pagès, que ocuparen diferents sales de la casa familiar i construccions d'ús agrícola properes, col·leccions que la família continua mantenint després de la seva desaparició. També va publicar escrits en diverses revistes locals, va contribuir a la recuperació de festes populars de caire agrícola, va participar en fires, exposicions i mostres temàtiques. En els darrers anys va escriure poesia de temàtica inspirada en la natura i la pagesia, i va col·laborar aportant valuosa informació a les persones interessades en l'estudi dels canvis tecnològics en el món rural. Cal destacar la seva gran disponibilitat per fer de guia en la visita a les col·leccions, atenent a les persones interessades i la seva capacitat per donar resposta als múltiples interrogants que plantejaven els visitants. Les visites de les escoles de la comarca al Museu del Blat s'han mantingut durant anys i cal remarcar les capacitats intuïtives d'en Joan en el camp educatiu, de manera que era capaç de fer preguntes i formular hipòtesis amb els alumnes per tal que ells mateixos construïssin el coneixement sobre l'ús i funció de les eines observades.